

References

1. Gonchar M. Arktika: holodnaya voyna vo Idah [Elektronniy resurs] / M. Gonchar // ZN.ua. – Rezhim dostupu: gazeta.zn.ua/international/arktika-holodnaya-voyna-vo-ldah_.html
2. European Parliament resolution of 12 March 2014 on the EU strategy for the Arctic (2013/2595(RSP) [Elektronniy resurs] // European Parliament, Strasbourg. – 2014. – Rezhim dostupu: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0236>.
3. Joint Communication to the European Parliament and the Council. Developing an EU Policy towards the Arctic Region: progress since 2008 and next steps [Elektronniy resurs] // European Commission, Brussels. – 2012. – Rezhim dostupu: http://eeas.europa.eu/arctic_region/docs/JOIN_2012_19.pdf.
4. The inventory of activities in the framework of developing a European Union Arctic Policy [Elektronniy resurs] // European Commission Joint Staff Working Document, Brussels. – 2012. – Rezhim dostupu: http://eeas.europa.eu/arctic_region/docs/swd_2012_182.pdf
5. European Parliament resolution of 20 January 2011 on a sustainable EU policy for the High North (2009/2214(INI) [Elektronniy resurs] // European Parliament, Strasbourg. – 2011. – Rezhim dostupu: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT/TA/P7-TA-2011-0024/0/DOC/XML/V0/EN/6>.
6. Käpylä J. The Global Arctic: The Growing Arctic Interests of Russia, China, the United States and the European Union [Elektronniy resurs] // J. Käpylä, H. Mikkola // The Finnish Institute of International Affairs, Helsinki. – 2013. – Rezhim dostupu: www.fiia.fi/en/publication/347/#.UnvNynCshcY
7. Missiroli A. Enabling the future European military capabilities 2013–2025: challenges and avenues. Report №16 [Elektronniy resurs] / A. Missiroli // EU Institute for Security Studies, Paris. – 2013. – Rezhim dostupu: www.iss.europa.eu/uploads/media/Report_16.pdf
8. Benitah M. Russia's Claim in the Arctic and the Vexing Issue of Ridges in UNCLOS, Vol.11 Issue 27 [Elektronniy resurs] / M. Benitah // American Society of International Law, Washington, DC. – 2008. – Rezhim dostupu: <http://www.asil.org/insights/volume/11/issue/27/russias-claim-arctic-and-vexing-issue-ridges-unclos>
9. Voennaya doktrina Rossiyskoy Federatsii [Elektronniy resurs] // RG – Federalnyy vyipusk №6570. – 2014. – Rezhim dostupu: <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>
10. Savitskiy O. Nova voenna doktrina RF – legalizatsiya agresiyi Moskvi? [Elektronniy resurs] / O. Savitskiy // Deutsche Welle. – 2014. – Rezhim dostupu: <http://dw.de/p/1EAXR>
11. Reterski M. Breaking the Ice [Elektronniy resurs] / Milosz Reterski // Foreign Affairs. – 2014. – Rezhim dostupu: <http://www.foreignaffairs.com/articles/142516/milosz-reterski/breaking-the-ice>
12. Shoygu: novyye ugrozy bezopasnosti trebuyut povyisheniya boevyih vozmozhnostey [Elektronniy resurs] // RIA Novosti. – 2015. – Rezhim dostupu: http://ria.ru/defense_safety/20150316/1052728847.html
13. Bamford J. Frozen Assets [Elektronniy resurs] / J. Bamford // Foreign Policy. – 2015. – Rezhim dostupu: <http://foreignpolicy.com/2015/05/11/frozen-assets-arctic-espionage-spying-new-cold-war-russia-canada/>
14. Berg Bentzrod S. Russian aggression: Nordic states extend their military cooperation [Elektronniy resurs] / Sveinung Berg Bentzrod // Aftenposten, Oslo. – 2015. – Rezhim dostupu: www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Russian-aggression-Nordic-states-extend-their-military-cooperation-7975109.html
15. Air force to take part in joint Finnish–Swedish–US military exercises [Elektronniy resurs] // Yle, Finland. – 2015. – Rezhim dostupu: http://yle.fi/uutiset/air_force_to_take_part_in_joint_finnish-swedish-us_military_exercises/778772
16. Arctic Strategy [Elektronniy resurs] // U.S. Department of Defense, Washington, DC. – 2013. – Rezhim dostupu: http://www.defense.gov/pubs/2013_Arctic_Strategy.pdf.

Horobets O. O., student of Department of Foreign Nations Modern and Contemporary History, History Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), alexmir93@gmail.com

Development of the EU's Arctic policy (beginning of the 21st century)

On the basis of analysis of European Union Arctic documents the researcher has made an attempt to identify the European Union's policy towards the Arctic region and the new European Union challenges in a changing Arctic region. Author of the publication notes the general provisions of EU Arctic documents, its purpose

and objectives, current problems in the Arctic. The attention is punctuated on Arctic's growing strategic importance.

Keywords: Arctic, geopolitics, foreign relations, EU, Nordic countries, USA, Ukraine.

Горобець А. А., студент кафедри нової та найновішої історії зарубіжних країн історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), alexmir93@gmail.com

Формирование принципов политики ЕС в отношении Арктического региона (начало XXI в.)

На основе анализа «арктических документов» Европейского Союза в исследовании сделана попытка осветить приоритетные направления деятельности ЕС в Арктическом регионе, его роль в решении проблем Севера. Анализируются особенности кооперации между Европейским Союзом и «арктическими странами». В статье определены новые вызовы политике ЕС в Арктике.

Ключевые слова: Арктика, геополитика, международные отношения, ЕС, скандинавские страны, США, Украина.

* * *

УДК 94(5–12):327.39

Городня Н. Д., доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), ngor@ukr.net

АСЕАН як модель регіональної взаємодії держав Південно–Східної Азії

Метою статті є висвітлення принципів функціонування АСЕАН як регіональної організації та моделі взаємодії держав у складному регіональному середовищі. В основі методології дослідження – системний регіональний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження. Показано, що АСЕАН є специфічною моделлю регіональної інтеграції, яка враховує особливості розвитку держав Південно–Східної Азії та ефективно реагує на глобальні зміни. Її основоположні принципи і пріоритетні завдання еволюціонували в залежності від змін міжнародної ситуації. Незмінним залишалося бачення, що регіональне співробітництво і спільна позиція на міжнародній арені сприяють соціально-економічному розвитку держав-членів, зміцнюють їхню позицію у відносинах з «великими державами», забезпечують регіональну стабільність. У результаті Південно–Східна Азія стала центром динамічного економічного зростання, а АСЕАН – ядром нової регіональної архітектури у Східній Азії, АТР та Індійсько-Тихоокеанському регіоні.

Ключові слова: АСЕАН, Південно–Східна Азія, регіональні моделі міждержавної взаємодії.

Міжнародна криза, в центрі якої перебуває Україна, продемонструвала повну залежність її безпеки від доброї волі сусідньої держави-гіганта, і вкотре засвідчила важливість налагодження багатостороннього співробітництва середніх і малих держав для колективного забезпечення своїх національних інтересів. Прикладом такої ефективною регіональної взаємодії є Асоціація країн Південно–Східної Азії (АСЕАН), яка на сьогодні включає десять країн-членів – Індонезію, Малайзію, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, Бруней, В'єтнам, Лаос, М'янму і Камбоджу.

АСЕАН важко зрозуміти, оскільки модель міждержавної взаємодії, яку вона представляє, значно відрізняється від європейських зразків. До того ж за період свого існування вона зазнала суттєвих змін. Роль АСЕАН у регіональних процесах Південно–Східної Азії (ПСА), «великої Східної Азії» й Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР) є предметом постійного аналізу науково-аналітичних центрів в усьому світі, передусім у США, Китаї, Японії, Індії, Австралії, Росії – державах зі значними інтересами у цьому регіоні [1; 5; 7; 9]. В Україні дослідження АСЕАН розвиваються порівняно недавно. Вони представлені працями С. О. Шергіна, Л. О. Лещенка,

В. К. Гури, автора цієї статті [2; 3]. Проте досвід АСЕАН є повчальним для України, а розуміння особливостей міжнародних відносин в ПСА – важливим підґрунтям для реалізації економічних інтересів нашої держави у цьому регіоні.

Метою статті є висвітлення принципів функціонування АСЕАН як регіональної організації та моделі взаємодії держав у складному регіональному середовищі ПСА, її еволюції та впливу на міжнародні відносини.

АСЕАН формує інституційну основу співробітництва держав Південно–Східної Азії – регіону з високим конфліктним потенціалом, названого колись «Балканами Сходу» з огляду на внутрішню нестабільність в більшості держав, їхні взаємні територіальні претензії, конкуренцію за вплив між США, СРСР і КНР та війну в Індокитаї, що мала потенціал поширитися на сусідні держави.

У такій складній ситуації лідери Індонезії, Малайзії, Сінгапуру, Таїланду і Філіппін прийняли далекоглядне рішення про створення неформального форуму для взаємних консультацій і налагодження економічного співробітництва. Бангкокська декларація про створення АСЕАН від 8 серпня 1967 р. відзначала колективну волю країн–членів до дружби й регіональної солідарності, викликану існуванням у них взаємних інтересів і спільних проблем. Цілями Асоціації було визначено розвиток співробітництва в соціально–економічній і культурній сферах для прискорення економічного зростання, соціального прогресу, культурного розвитку, підняття життєвого рівня народів, для зміцнення миру і стабільності в ПСА [6].

Вирішальне значення для появи АСЕАН як групи держав з подібним мисленням мало прагнення правлячих еліт вирішувати внутрішні проблеми власними зусиллями без втручання «великих держав», а також їхнє бачення, що швидкий економічний прогрес ліквідує основні причини внутрішньої нестабільності й найкраще гарантуватиме легітимність влади.

Поступово у 1970–1980–х рр. відбулася певна гомогенізація моделей розвитку держав–членів АСЕАН на основі системи вільного підприємництва, переходу до експорт–орієнтованих стратегій і формування авторитарних політичних режимів. Різний рівень їхнього економічного розвитку створював сприятливі умови для регіонального розподілу праці. Проте реалізації спільних економічних проектів спочатку перешкоджала націоналістична економічна політика держав АСЕАН. Подібний склад експорту, залежність від доступу до міжнародних ринків й іноземних інвестицій посилювали конкуренцію між ними. Уряди країн АСЕАН не прагнули досягти взаємодоповнюваності економік, а без цього регіональна економічна кооперація була неможлива.

Незважаючи на акцент на економічному, соціальному і культурному співробітництві, у роки «холодної війни» АСЕАН була передусім політичною організацією, в рамках якої було налагоджено політичний діалог між країнами–членами. Тривалий час вона забезпечувала платформу для соціалізації еліт та пошуку того спільного, що об'єднувало регіональні держави на протигагу проблемам, що їх роз'єднували, розвивала звичку працювати разом для досягнення спільних цілей, що служило передусім цілям безпеки.

Основним наслідком першого десятиліття існування АСЕАН було вироблення принципів взаємовідносин

між її членами. Їх було зафіксовано в Декларації згоди АСЕАН та Договорі про дружбу і співробітництво (ТАС), затверджених на Балійському саміті 1976 р. [8; 11]. Вони включали: взаємну повагу держав до незалежності, суверенітету, рівності, територіальної цілісності й національної ідентичності; невтручання у внутрішні справи один одного; урегулювання конфліктів мирним шляхом; відмову від методів примусу в міжнародних відносинах. Ці принципи стали основою «консенсусної моделі розвитку» ПСА, так званого «шляху АСЕАН».

На відміну від західних моделей регіональної взаємодії вона базувалась на неформальності, інституційному мінімалізмі, уникненні юридичних процедур, «тихій дипломатії», прийнятті рішень на основі консультацій і консенсусу. Ці принципи зазнавали критики на Заході, але були єдино можливими в складному регіональному середовищі ПСА. «Шлях АСЕАН» не був механізмом вирішення конфліктів, натомість технологією їх уникнення. Він акцентував на тому, що об'єднувало регіональні держави, що допомагало підтримувати регіональну стабільність в умовах численних міждержавних суперечностей.

Одне з рішень Балійського саміту, який був першою багатосторонньою зустріччю глав держав/урядів членів АСЕАН, передбачало поступову лібералізацію торгівлі усередині Асоціації на взаємній основі. У 1977 р. було підписано Угоду про преференційну торгівлю АСЕАН (АПТА), однак вона мала мінімальний ефект на активізацію взаємної торгівлі. Співробітництво держав АСЕАН в торгово–економічній сфері у 1970–1980–ті рр. було ефективним лише на міжнародних переговорах щодо цін на сировину на світовому ринку, отримання преференцій на ринку ЄЕС тощо, де разом вони мали більший вплив.

З кінця 1970–х – у 1980–ті рр. найбільш помітною була дипломатична діяльність АСЕАН у зв'язку з вторгненням В'єтнаму в Камбоджу (1978 р.). АСЕАН здійснювала постійний тиск на Ханой; запропонований нею проект урегулювання камбоджійського конфлікту був схвалений ГА ООН.

Основна заслуга АСЕАН у цей період полягала в створенні іміджу єдності, миру і згоди серед держав–членів. Це сприяло залученню до них іноземних, передусім японських, інвестицій. Мережа японських підприємств з вироблення компонентів для їх подальшої зборки, особливо в автомобільному й електронному секторах, з'єднала країни АСЕАН економічно і сприяла значному збільшенню їхнього експорту. Завдяки цьому вони зробили потужний економічний ривок. Потреба перевозити компоненти у межах ПСА без торговельних бар'єрів і прагнення посилити привабливість регіону як єдиної інвестиційної зони сприяли лібералізації їхньої торгово–інвестиційної політики, заклали основи економічної інтеграції ПСА.

Урешті Сінгапурський саміт АСЕАН 1992 р. схвалив рішення про створення зони вільної торгівлі АСЕАН, більшу інституалізацію Асоціації та її розширення за рахунок М'янми і країн Індокитаю. Останньому рішенням сприяли камбоджійське мирне урегулювання 1990–1991 рр. та ринкові реформи у В'єтнамі. Після розширення АСЕАН (1995–1999 рр.) ПСА перестала бути розділеним регіоном, її регіональна ідентичність фундаментально змінилася.

Рішення Сінгапурського саміту відображали політичну волю урядів держав АСЕАН до поглиблення економічної інтеграції в межах ПСА і були відповідно на європейські, американські й азійсько-тихоокеанські регіональні процеси, які пришвидшилися після закінчення «холодної війни». Створення Європейського Союзу (ЄС) і Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА) розглядалося ними як загроза своїм торговельним інтересам у цих регіонах. Вступ держав-членів до форуму Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) міг призвести до розколу АСЕАН. Врешті було прийнято рішення про вступ за умови формування Асоціацією «ядра» АТЕС та прийняття ним «шляху АСЕАН». У наступні роки ця концепція була поширена на інші багатосторонні регіональні форуми за участю АСЕАН – «АСЕАН+3», «АСЕАН+6», Східноазійський саміт, «АДДМ+» тощо.

У постбіполярний період пріоритетними для АСЕАН стали економічні питання. До січня 2001 р. було в цілому створено Спільний ринок в форматі «АСЕАН-6» (включаючи Бруней), проте його ефективність не виправдала сподівань. Взаємна торгівля в рамках АСЕАН не перевищила 22%, що суттєво не відрізнялося від показників попередніх десятиліть і значно поступалося аналогічним показникам в рамках НАФТА і ЄС. Виявилось, що лише політичних зусиль для інтеграції економік ПСА було недостатньо. Для цього була потрібна їхня взаємодоповнюваність, відсутня через зорієнтованість на зовнішні ринки. Більш ефективною виявилася економічна інтеграція у межах АТР і «великої Східної Азії» у складі ПСА і Північно-Східної Азії.

Уроки «холодної війни» діяльність АСЕАН гарантувала регіональний мир і стабільність, що об'єктивно робило її безпековою організацією. Здавалося, що у постбіполярний період ці завдання ставали другорядними. Проте нові проблеми у сфері регіональної безпеки, значною мірою пов'язані з піднесенням військового профілю Китаю та посиленням наступальності його політики в Південно-Китайському морі, сприяли збереженню їх значимості.

Упродовж 1990-х рр. АСЕАН висунула низку важливих ініціатив у сфері регіональної безпеки. Найбільш значущим було створення у 1994 р. Регіонального форуму АСЕАН (АРФ) за участю міністрів закордонних справ держав АТР для розвитку багатостороннього діалогу і консультацій у сфері безпеки, розбудови довіри у рамках превентивної дипломатії. АРФ був новим феноменом у сфері регіональної безпеки, яка до того часу повністю забезпечувалася двосторонніми військово-політичними альянсами і партнерствами регіональних держав із США.

Водночас нові умови регіонального і глобального розвитку вимагали перегляду деяких основоположних принципів функціонування АСЕАН. Інкorporація до Асоціації нових членів з відмінним державним устроєм і рівнем економічного розвитку ускладнила прийняття рішень шляхом консенсусу. Під час Азійської фінансово-економічної кризи 1997–1999 рр. виявилися нездатність АСЕАН виробити колективні заходи для протидії негативним явищам у фінансовому секторі держав-членів та їхня повна залежність від міжнародної допомоги. З іншого боку, Азійська криза сприяла створенню регіонального форуму «АСЕАН+3» у складі лише азійських держав для вироблення механізмів регіонального співробітництва у фінансовій сфері. Поступово вони були

поширені на інші сфери, включаючи розробку концепції Східноазійської спільноти у форматі «АСЕАН+3». Через складні відносини між Китаєм, Японією і Республікою Кореєю ядром цього процесу стала АСЕАН.

Це створило додаткові стимули для реформування Асоціації з метою посилення її ваги у переговорах з державами Північно-Східної Азії та іншими партнерами по діалогу, відновлення провідної ролі в АТЕС та інших регіональних форумах, що значно послабилася у результаті Азійської кризи. Шляхи реформування АСЕАН були викладені в Балійській декларації 2003 р., яка ставила завдання створення Спільноти АСЕАН у трьох вимірах – політично-безпековому, економічному і соціально-культурному. У січні 2007 р. було схвалено рішення прискорити цей процес і завершити його у 2015 р.

У політично-безпековому вимірі передбачалося перетворення АСЕАН на спільноту зі спільними цінностями, правилами і нормами, а ПСА – на єдиний регіон, стабільний, мирний, динамічний, зі спільною відповідальністю за безпеку і водночас більш зовнішньо-орієнтований. Метою Економічної спільноти АСЕАН проголошувалося створення Спільного ринку і спільної виробничої бази усіх десяти держав-членів, перетворення ПСА на регіон зі «справедливим економічним розвитком», вільним рухом товарів, послуг, інвестицій, кваліфікованої робочої сили і більш вільним рухом капіталів, повністю інтегрований у глобальну економіку. Соціокультурний вимір включав розбудову «соціально відповідальної» спільноти, орієнтованої на потреби людей, покращення якості їхнього життя, формування спільної ідентичності народів ПСА [4].

Тривалий час для АСЕАН була характерна спрямованість на процес, а не на результат; з 2003 р. підходи змінилися. У 2007 р. було схвалено Хартію (Статут) АСЕАН, імплементація якої означає перетворення Асоціації на більш відповідальну й інтегровану регіональну організацію. Вона передбачає значне розширення повноважень секретаріату АСЕАН, створення Комісії з прав людини і Суду справедливості, поступовий перехід від консенсусного принципу прийняття рішень до системи голосування на основі більшості тощо. У 2010 р. було схвалено 10-річний генеральний план «поєднуваності» АСЕАН, зосереджений на розбудові інфраструктури транспорту і зв'язку у ПСА. У 2011 р. Угода «Балі III» конкретизувала основні цілі та завдання створення Спільноти АСЕАН, у тому числі збільшення ролі Асоціації у сфері глобальної міжнародної політики і вироблення нею до 2022 р. спільної платформи держав-учасниць з глобальних проблем.

Незважаючи на помітне посилення інституалізації АСЕАН, вона залишається моделлю обмеженої, «м'якої» регіональної інтеграції. За влучною характеристикою П. Ламі, голови СОР у 2005–2013 рр., на відміну від «сімейної моделі» ЄС, АСЕАН представляє «модель гарного сусідства». Якщо для Європи інституційне будівництво, тобто створення механізмів для досягнення цілей, було провідним, то для АСЕАН воно другорядне. «М'який підхід» АСЕАН, який враховує економічні й політичні реалії регіону, уникає створення наднаціональних інституцій. Натомість він доповнює угоди зі співробітництва адаптацією національних законів і регуляційних документів, здійсненням регіональної лібералізації через глобальну

лібералізацію, розвитком кращих практик в економічній і політичній сферах, узгодженням національної політики у сфері макроекономічного і фінансового менеджменту, гармонізацією стандартів і розбудовою інституційної інфраструктури тощо, на противагу створенню нових регіональних структур [9, с. 30].

У результаті реформування АСЕАН знову посіла центральну роль у регіональних багатосторонніх форумах, кількість яких після Азійської кризи збільшилася, а значення зросло. У 2012 р. вона представила проект Регіонального усебічного економічного партнерства – зони вільної торгівлі у форматі «АСЕАН+6» з Китаєм, Японією, РК, Індією, Австралією і Новою Зеландією. Його метою було поєднання усіх підписаних АСЕАН двосторонніх угод про вільну торгівлю в одну зі збереження її центральної ролі в процесах економічної інтеграції Східної Азії, АТР й Індійсько-Тихоокеанського регіону. Цей проект був рішуче підтриманий КНР на противагу американському проекту Транстихоокеанського партнерства, у переговорах з якого також беруть участь окремі члени АСЕАН – Малайзія, Сінгапур і В'єтнам. У 2015 р. держави АСЕАН стали співзасновниками Азійського інфраструктурного інвестиційного банку зі штаб-квартирою в Пекіні (без участі США і Японії).

На сьогодні АСЕАН перебуває у вигідному становищі нетрадиційного регіонального лідера, сила якого обумовлюється його відносною слабкістю. У той час як жодна з великих регіональних держав не може допустити домінування у регіональних інституціях іншої, усі вони готові прийняти лідерство АСЕАН. Крім того, принципи її діяльності, основані на неформальності, компромісі та консенсусі, є для них найбільш прийнятними.

За характеристикою Суріна Пітсувана, генерального секретаря АСЕАН у 2008–2012 рр., АСЕАН виступає центром опори, який урівноважує суперництво між основними гравцями і підтримує баланс сил у регіоні. «Для кожного партнера АСЕАН на місці водія є зручним. Співробітництво з усіма і відсутність загрози для будь-кого – ось її секрет» [10]. Гарні відносини з США, Японією і Китаєм надають АСЕАН можливість впливати на переговори між ними з проблем регіонального розвитку і отримувати дивіденди від їхньої конкуренції за регіональний вплив. Потреба вибирати між ними призвела б до загострення відносин усередині АСЕАН і в регіоні загалом.

АСЕАН розвивалася як «уявна спільнота», бачення якої передувало, а не було результатом політичної, стратегічної та функціональної взаємодії усередині ПСА [5, с. 195]. Вирішальне значення мала політична воля та стратегічне бачення лідерів держав-учасниць, згідно з якими відбувалося конструювання регіону. Хоч це був повільний і поступовий процес, його результатом став видатний економічний прогрес країн ПСА, перетворення АСЕАН на центр регіональної інтеграції ПСА, «Великої Східної Азії», АТР й «Індійсько-Тихоокеанського регіону». Хоч можливість дезінтеграції АСЕАН зберігається, країни-члени та «великі держави» усвідомлюють її значущість, тож докладають постійних зусиль, щоб не допустити цього.

Таким чином, АСЕАН є успішною моделлю взаємодії держав у складному регіональному середовищі. Це

специфічна модель, яка враховує як національну і регіональну специфіку, так і глобальні тенденції. Зміни у міжнародній ситуації спричинили еволюцію деяких основоположних принципів діяльності АСЕАН, яка, проте, відбувалася повільно і поступово.

Перші три десятиліття свого існування АСЕАН забезпечувала платформу для неформального діалогу регіональних еліт, що дозволило уникнути конфліктів між країнами-членами і втручання в них «великих держав». Тривалий час вона виконувала роль переважно політичної чи дипломатичної організації. Урешті політичні успіхи АСЕАН позитивно вплинули на економічний розвиток держав-членів. Регіональна стабільність сприяла залученню до ПСА іноземних інвестицій, що призвело до економічної інтеграції регіону та перетворення його на один з найбільш динамічних центрів світового економічного зростання. Поступово держави-члени перейшли до реалізації мети створення Спільноти АСЕАН зі спільною регіональною ідентичністю.

Коллективна позиція держав-членів АСЕАН на міжнародній арені зробила їх сильнішими у відносинах з «великими державами». Реалізація стратегії збереження регіональної рівноваги сил через дружні, але рівновіддалені відносини з «великими» державами дозволила АСЕАН стати неформальним регіональним лідером, ядром постбіполярної регіональної архітектури у «великій Східній Азії», Азійсько-Тихоокеанському та Індійсько-Тихоокеанському регіонах.

Список використаних джерел

1. АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы / Л. В. Васильев [и др.]. – М., 2010.
2. Городня Н. Д. АСЕАН: утворення та етапи розвитку / Н. Городня // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – 2010. – Вип. 102. – С. 7–10.
3. Городня Н. Д. Східна Азія у зовнішній політиці США (1989–2013 рр.) / Н. Д. Городня. – К., 2014.
4. 2003 Declaration of ASEAN Concord II [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/2003Declaration.pdf>
5. Acharya, Amitav. Constructing a Security Community in Southeast Asia. ASEAN and the Problems of Regional Order / Amitav Acharya. – London and New York, 2001.
6. ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/the-asean-declaration-bangkok-declaration>
7. Contemporary Southeast Asia. Regional Dynamics, National Differences / Edited by Mark Beeson. – New York, 2004.
8. Declaration of ASEAN Concord, Bali, 24 February 1976 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/declaration-of-asean-concord-indonesia-24-february-1976>
9. Globalization in Southeast Asia. Local, National and Transnational Perspectives / Ed. by Shinji Yamashita and J. S. Eades. – New York, Oxford, 2003.
10. Pitsuwan, Surin. Southeast Asia in Transformation. October–31–2007 / Surin Pitsuwan // Beijing Review [Electronic resource]. – Access mode: http://www.bjreview.com.cn/qanda/txt/2007-10/31/content_84596_2.htm
11. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, Indonesia, 24 February 1976 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-indonesia-24-february-1976-3>

References

1. Asean v nachale XXI veka. Aktualnyje problemy i perspektivy / L. V. Vasiljev [i dr.]. – M., 2010.
2. Gorodnia N. D. ASEAN: utvorennia ta etapy rozvytku / N. D. Gorodnia // Visnyk Kyivskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoryia. – 2010. – Vup. 102. – S. 7–10.

3. Gorodnia N. D. Shidna Aziya u zovnishniy politytsi SSHA / N. D. Gorodnia. – K., 2014.

4. 2003 Declaration of ASEAN Concord II [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/2003Declaration.pdf>

5. Acharia, Amitav. Constructing a Security Community in Southeast Asia. ASEAN and the Problems of Regional Order / Amitav Acharia. – London and New York, 2001.

6. ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/the-asean-declaration-bangkok-declaration>

7. Contemporary Southeast Asia. Regional Dynamics, National Differences / Edited by Mark Beeson. – New York, 2004.

8. Declaration of ASEAN Concord, Bali, 24 February 1976 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/declaration-of-asean-concord-indonesia-24-february-1976>

9. Globalization in Southeast Asia. Local, National and Transnational Perspectives / Ed. by Shinji Yamashita and J. S. Eades. – New York, Oxford, 2003.

10. Pitsuwan, Surin. Southeast Asia in Transformation. October–31–2007 / Surin Pitsuwan // Beijing Review [Electronic resource]. – Access mode: http://www.bjreview.com.cn/qanda/txt/2007-10/31/content_84596_2.htm

11. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, Indonesia, 24 February 1976 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.asean.org/news/item/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-indonesia-24-february-1976-3>

Gorodnia N. D., Doctor of History, docent, Associate Professor, Department of Modern and Contemporary History of Foreign Nations, History Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), ngor@ukr.net

ASEAN as a Model of Southeast Asian Nations' Regional Interaction

The paper studies the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) as a regional organization and a model of interstate interaction in a complex regional environment. Its methodology is based on a system regional approach, and special methods of historical research. The study reveals that ASEAN is a specific model of regional integration which considers differences of Southeast Asian nations and peculiarities of their development, and effectively responds to global changes. Its fundamental principles and priorities have been evolving, according to changes of international situation. What remains unchangeable is the vision that regional cooperation and common position on international arena promote social and economic development of member states, strengthen their posture in relations with great powers and ensure regional stability. As a result Southeast Asia has become a center of dynamic economic growth, and ASEAN has formed a core of a new regional architecture in East Asia, Asia Pacific and Indo-Pacific.

Keywords: ASEAN, Southeast Asia, regional models of interstate interaction.

Городня Н. Д., доктор исторических наук, доцент, доцент кафедры новой и новейшей истории зарубежных стран исторического факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), ngor@ukr.net

АСЕАН как модель регионального взаимодействия государств Юго-Восточной Азии

Целью статьи является освещение принципов функционирования АСЕАН как региональной организации и модели взаимодействия государств в сложной региональной среде. В основе методологии исследования – системный региональный подход, общенаучные и специальные методы исторического исследования. Показано, что АСЕАН является специфичной моделью региональной интеграции, которая учитывает особенности развития государств Юго-Восточной Азии и в то же время эффективно реагирует на глобальные изменения. Ее основополагающие принципы и приоритетные задачи эволюционировали в зависимости от изменений международной ситуации. Неизменным оставалось видение, что региональное сотрудничество и общая позиция на международной арене способствуют социально-экономическому развитию государств-членов, усиливают их позицию в отношениях с «великими державами», обеспечивают региональную стабильность. В результате Юго-Восточная Азия стала центром динамического экономического роста, а АСЕАН – ядром новой региональной архитектуры Восточной Азии и АТР.

Ключевые слова: АСЕАН, Юго-Восточная Азия, региональные модели межгосударственного взаимодействия.

* * *

УДК 929Мильтиад:347.951.3(494–25)

Волканов С. И., аспирант, Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова (Украина, Одесса), hildebrand@nextmail.ru

К ПРОБЛЕМЕ ИСТОРИЧНОСТИ ДЕКРЕТА МИЛЬТИАДА

Рассматривается декрет Мильтиада, который в научной среде вызвал оживленную полемику, разделив историков на тех, кто отрицает его существование, считая его подделкой IV в. до н.э., и тех, кто признает его историчность. Автор предлагаемой статьи пробует обосновать историчность того, что народное собрание Афин в 490 г. до н.э. приняло так называемый декрет Мильтиада в числе прочих мероприятий по подготовке к отражению вторжения персидского войска в Аттику. Здесь проанализированы и обобщены предпосылки, побудившие Мильтиада предложить свой декрет, как план действий по отражению внешней опасности. Также предпринята попытка разобраться в том правомерно ли называть Мильтиада автором или вдохновителем упомянутого выше декрета, или он к нему не имел никакого отношения.

В ходе исследования установлено, что рассматриваемый декрет в целом является выражением политического курса Мильтиада и тех групп афинского общества, которые прикинули к нему. Мильтиад вместе со своими политическими союзниками выступал за активные боевые действия против персов, несомненно, это и явилось центральным пунктом выдвигаемого им декрета в спешке утвержденного народным собранием Афин.

Ключевые слова: псефизма, народное собрание, стратег, полемарх, политические группировки.

(статья друкється мовою оригіналу)

Предметом исследования в этой статье выступает так называемый декрет Мильтиада, который в научной среде вызвал оживленную полемику, разделив историков на тех, кто отрицает его существование, считая его подделкой демократов IV в. до н.э., и тех, кто признает его историчность. Такой различный подход к декрету Мильтиада вызван тем, что он не упоминается в источниках V в. до н.э., а относится к более поздним, и тем, что ссылки на текст этого документа у древних авторов между собой имеют определенные противоречия. Автор предлагаемой статьи пробует обосновать историчность того, что народное собрание Афин в 490 г. до н.э. все же приняло определённую псефизму, (которая послужила основанием для возникновения в IV в. до н.э. традиции о декрете Мильтиада), в числе прочих мероприятий по подготовке к отражению вторжения персидского войска в Аттику. Также здесь предпринята попытка разобраться в том правомерно ли называть Мильтиада автором или вдохновителем упомянутого выше декрета, или он к нему не имел никакого отношения.

Как правило, проблема декрета Мильтиада в монографиях и исследованиях историков часто не фигурирует, что говорить, если этой теме даже до сих пор не уделили отдельной статьи, упоминая ее в большинстве случаев либо вскользь, либо как небольшой структурный отдел. Однако отметим работы, (особо не вдаваясь в проблему того, кто из историков поддерживает историчность декрета Мильтиада, а кто нет), в которых в той или иной степени освещена данная проблема. Прежде всего, начнем со статьи К. Хабихта «Фальшивые документы по истории Афин эпохи греко-персидских войн». Хабиخت утверждает, что декрет Мильтиада является не более чем подделкой IV в. до н.э. с целью политической пропаганды [1, с. 20]. Дебра Хамель, также склонна отрицать Декрет Мильтиада, отмечая при этом совершенно роль Мильтиада в мобилизации афинян [2, с. 164–167]. Из авторов, которые в той или иной мере поддерживают историчность